

ТАҚРИЗ

ба фишурдаи рисолаи Қодирова Дилноза Лутфуллоевна дар мавзӯи “Нақши маҷаллаи “Садои Шарқ” дар нақди адабии солҳои 70-90-уми садаи ХХ” барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои филологӣ аз рӯи ихтисоси 10.01.01 – адабиёти тоҷик. Душанбе, с. 2019.

Рисолаи Қодирова Дилноза Лутфуллоевна ба мавзӯи “Нақши маҷаллаи “Садои Шарқ” дар нақди адабии солҳои 70-90-уми садаи ХХ” бахшида шудааст. Таҳқиқи мавзӯи мавриди назар ҳақиқатан ҳам дар адабиёти тоҷик ва соҳаи рӯзноманигорӣ масъалаи мубрам буда, то ҳанӯз паҳлӯҳои гуногуни он ба таҳлил ва баррасӣ ниёз дорад. Дар ин асно зикри далели овардаи муаллифи рисоларо айни муддао меҳисобем, ки чунин андеша доранд: “Омӯзиши ин мавзӯъ барои муайян намудани ҷустуҷӯҳои илмии мунаққидон, алоқамандии нақд бо афкори иҷтимоиву фарҳангӣ, ҳунари ва ҳаёти ҷамъиятиву адабии ин давра мусоидат мекунад, ки низ барои аҳамият ва арзишмандии мавзӯи тадқиқот далел аст” (саҳ.1).

Ҳадаф ва вазифаҳои пажӯҳиш, равиши таҳқиқ ва асосҳои назарии он, навгонӣ ва сарчашмаҳо муфассал баён ёфта, нуқоти асосие, ки ба ҳимоя пешниҳод шудаанд, дар шаш банд мавриди баррасӣ қарор гирифтаанд.

Рисола аз муқаддима, се боб, хулосаю китобнома иборат аст. Ҳар як боб бо фарогирии мавзӯъ ба фаслҳо ҷудо карда шудааст.

Дар муқаддима аҳамияти пажӯҳиши мавзӯъ, дараҷаи омӯзиши он, ҳадаф ва вазифаҳо, методологияи таҳқиқ, навоариҳо ва омӯзиши мавзӯъ муайян гардидаанд.

Боби аввали рисола “Масъалаҳои назарӣ ва равишҳои нақди адабӣ дар маҷаллаи “Садои Шарқ” унвон дошта, аз се фасл иборат аст. Фасли аввали боби якум характери назарӣ дорад, бештар ба партиявияти адабиёту нақд ва дар ҷаҳорҷӯбаи қарорҳои ҳизбӣ амал намудани аҳли адабу мунаққидонро таъкид менамояд.

Қайд кардан ба маврид аст, ки ин зерфасл бо далоили муҳкам ва мулоҳизарониҳои этимоднок таълиф гардидааст. Масалан, муаллиф аз мақолаҳои олимону донишмандони тоҷик – С. Табаров, М. Шакурӣ, А. Ҳақимов, Х. Шарифов ва дигарон иқтибосҳо оварда, аз нигоҳи танқидӣ ва дидгоҳи пажӯҳишгаронаи худ ба риштаи таҳқиқ кашидааст.

Воқеан, агар дар солҳои 70-80-уми садаи ХХ доманаи нақди анъанавӣ бар пояи муқаррароти хизбӣ густариш ёфта бошад, баъди солҳои 80-ум дар нақди адабӣ назари нав ба вучуд омад, ҳатто мунаққидони насли нав ба майдон омаданд. Нақд ба шеърҳои маҳрамона, ҳиссӣ, тасвирпардозӣ ва нишон додани хунари шоир, тасвири розҳои инсонӣ ба миён омад, ки дар рисола бо мисолҳои мушаххас асоснок гардидаанд.

Боби дувуми рисола “Нақди шеър ва хусусияти он” унвон дошта, муаллифи рисола кӯшиш намудааст, ки пайвандҳои осори адабӣ бо ҳаёти ҷомеаро дар асоси мақолаҳои Ю. Бобоев – “Гуфтор аз ашъори тозаи шоир”, Ш. Ҳусейнзода – “Дар бораи баъзе майлҳо дар шеъри муосири тоҷик”, М. Шукуров – “Сухан аз лирика ва мазмуни ҳаёти он”, Ю. Акбаров – “Ҳоки Ватан аз тахти Сулаймон хуштар”, “Рӯҳи граждании шеър”, “Тавоноии рӯи инсон”, А. Сайфуллоев – “Шеър нидои зиндагист”, “Паймони муҳаббат”, Р. Ҳодизода – “Танқиди адабӣ ва масъалаҳои бадеияти адабиёт” таҳлилу баррасӣ шудаанд.

Муаллиф равиши инкишофи шеъри тоҷикро нақд карда, фикрҳои муҳимро барои исботи гуфтаҳои хеш далел меорад, аз ҷумла, андешаи муаллиф дар саҳифаи 13 чунин баён ёфтааст: “Тасвири одам дар шеърҳои даҳсолаи аввали пеш аз ҷанг бисёр яктарафа буд. Одам, пеш аз ҷама, ба сифати ё пахтачин, ё тракторчӣ, ё коргари сари дастгоҳи корхонаҳо таҷассум ёфта, масъалаҳои меҳнату муҳаббат ва характери он ғайри қобили этимод ва бе алоқаҳои табиӣ нишон дода шуда, образҳо ба мисоли плакатҳо инъикос ёфта буданд” (саҳ. 13).

Баҳси масъалаи тасвири розҳои инсонӣ дар шеър, овардани иқтибос аз мақолаи С. Табаров – “Ҳақиқатро бояд кушода гуфт” дар мавриди осори Бозор Собир низ хеле ҷолиб аст.

Мавқеи муаллифи рисола дар боби дуюм бештар усусвор ба назар мерасад, зеро хулосаҳои ҳар як фасл аз ҷиҳати илмӣ асоснок карда шудаанд.

Боби сеуми рисола “Нақди насри бадеӣ ва равишҳои ҳунарии он” номгузори шуда, дар ҳудуди ду зербоб таҳия гардидааст.

Дар ин қисмати рисола Дилноза Қодирова ба хулосае омадааст, ки “нақди наср дар тамоюлнокии ғоявию иҷтимоии худ гуногунранг буда, баъзе мақолаҳо ҳадафи сирф идеологӣ доранд ва баъзеи дигар хусусияти публицистикаи иҷтимоиро ба худ гирифтаанд. Қисми ками онҳо хусусияти таҳлилӣ дошта, ба тадқиқоти илмӣ қаробат доранд ва дараҷаву савияи фаъолияти адабӣ-танқидиро муайян мекунанд” (сах. 18).

Мо ба фикри муаллифи рисола дар мавриди он ки дар солҳои 80-90-уми асри ХХ маҷаллаи “Садои Шарқ” ба нашри мақолаҳои бештар таваҷҷуҳ дошт, ки дар онҳо арзёбии масъалаҳои дарки бадеии воқеият ва сабки ҳунарии нависандагон мавқеи хос дошт, комилан розӣ ҳастем.

Сарфи назар аз комёбиҳои муаллиф дар рисола баъзе камудиҳо низ ҷой доранд, ки ислоҳи онҳо ба арзиши илмии рисола метавонанд таъсири мусбат расонад:

1. Фасли аввали боби якуми рисола бештар ба партиявӣи адабиёту нақд ва дар ҷаҳорҷӯбаи қарорҳои ҳизбӣ амал намудани аҳли адабу мунаққидонро таъкид менамояд. Он характери назарӣ касб намудааст;
2. Дар фасли “Нақди нақд ва моҳияти ҳунарии он” асосан ба андешаҳои дигарон такя мешавад. Агар фикрҳои худ муаллиф бештар баён мешуд, ҳусну кубҳи рисола баланд мегардид;

3. Дар рисола хатоҳои имлоӣ, услубӣ ва техникӣ низ каму беш ба назар мерасанд.

Камбудихоии мавҷудбуда хусусияти ҷузъӣ дошта, хусну кубҳи рисолаи илмиро намекоҳонанд.

Ҳамин тариқ, рисолаи Қодирова Дилноза Лутфуллоевнаро дар мавзӯи "Нақши маҷаллаи "Садои Шарқ" дар нақди адабии солҳои 70-90-и садаи XX" як кори таҳқиқотии мустақил ва дар сатҳи баланди илмӣ анҷомёфта ҳисобидан мумкин аст ва рисола барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои филологӣ аз рӯи ихтисоси 10.01.01 – (адабиёти тоҷик) ҷавобгӯи ҳамаи талаботи корҳои илмӣ буда, фишурдаи он муҳтавои асосии рисоларо дар бар гирифтааст. Муаллифи рисолаи мазкур сазовори дарёфти унвони илмии **номзади илмҳои филологӣ** мебошад.

Муқарриз: Номзади илмҳои филологӣ, дотсент,
мудири кафедраи адабиёти тоҷик ва журналистикаи

Донишгоҳи давлатии

Кӯлоб ба номи Абӯабдуллоҳи Рӯдакӣ

Суроғаи электронӣ:

E-mail: mudir-72@mail.ru

Тел.: +992 918 67 08 50

Холиқова З.К.

“Имзои З. К. Холиқоваро тасдиқ мекунам”:

Сардори раёсати кадрҳо ва корҳои махсуси ДДК

ба номи А. Рӯдакӣ



ЯТИМОВ Х.